

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

C. F. Riddertska ch. *Red*

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1883.

25:e årgången.

3:dje häft.

Innehåll:

	Sid.
14. <i>Om gifta makars eganderätt.</i> Förslag till lagförändring framställd af ledamoten i Andra Kammaren, Friherre Oscar Stackelberg. Äktenskapslagen inför den nya representationen. Lagförslagets hufvudbestämmelser. Sjelskrifvenhetsprincipen och personlighetsprincipen. Motsatta rättsbegrepp för familjen och samhället. Det nya lagförslaget till sitt syfte reformatoriskt och dock bevarande, därför tidsenligt. Af <i>Esselde</i>	113.
15. <i>Qvinnans värnepligt för hemmet</i> , sedd i samband med frågan om gifta makars eganderätt. Af <i>Esselde</i>	119.
16. <i>Lifvet i hemmet</i> , efter Ralph Emerson. Atergifvet af <i>Robinson</i>	129.
17. <i>Trotjenarinnan</i> . Poem af <i>St—</i>	132.
18. <i>Litteraturöfversigt</i>	133.
19. <i>Småprat om musik</i> . Pianokompositioner.	134.
Till läsaren. Se omslagets andra sida.	

STOCKHOLM,

KONGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

14. Om gifta makars eganderätt.

I.

Lagförändring föreslagen vid innevarande riksdag af ledamoten af Andra Kammaren Friherre Oscar Stackelberg.

Allt sedan den nya riksdagsordningen antogs, har, med korta tiders mellanrum, det ena förslaget efter det andra till mildrande af orättvisan i den gifta qvinnans ställning framlagts för det svenska folkets representanter, och detta icke förgäfves. Än har testamentsrätten ändrats derhän, att möjlighet numera gifves att tillförsäkra gift hustru äfven förvaltningsrätt öfver den egendom, man skänker henne. Än har det medgifvits hustru att förfoga öfver sin egen arbetsförtjenst. Än åter har möjlighet beredts att genom förord, innan vigsel skett, tillförsäkra henne äfven rätt att sjelf förvalta den egendom, hon i boet medför eller under giftermålet ärfver. Det sätt, på hvilket pressen omfattat dessa reformer, den verksamhet, som egt rum inom en för reformens främjande bildad förening, samt de många längre gående förslag, som utom de ofvannämnda förelagts kamrarne — allt vittnar att allmänna meningen finner den gamla lagen otillfredsställande, och är mogen för en fullständig reform. Den i sådant syfte af ledamoten af andra kammaren hr Svensén för några år sedan framburna motionen var dock ej egnad att tillvinna sig några större sympatier. Annorlunda förhåller sig med det af Friherre O. Stackelberg vid innevarande riksdag framställda förslaget. På ett lika klokt som enkelt sätt löser motionären här den svåra frågan genom att föreslå, att hvad genom lagen om förord redan medgifvits såsom *undantag*, måtte hädanefter göras till

regel; och han åberopar med all rätt såsom prejudikat lagstiftningen rörande kvinnans myndighet, hvilken, först medgifven såsom undantag, sedan stadfästes såsom regel.

Motiveringen till motionen är lika enkel och öfvertygande som förslaget är praktiskt och klokt. Inom enskilda kretsar har saken under vinterns lopp utgjort ämne för lifligt samspråk. Föreningen för gift kvinnas eganderätt har beredt tillfälle till tankeutbyte i ämnet; riksdagstryckets upplaga af motionen blef inom kort utsåld, och har nyligen omtryckts i ett af ofvannämnda förening utgifvet nytt häfte af dess förhandlingar, *) och slutligen har äfven pressen börjat egna motionen sin uppmärksamhet. Särskildt hänvisa vi till en god uppsats i ämnet af signaturen Robinson i Upsalatinningen Fyris för den 11 April. Det nämnda lilla häftet är tillgängligt i bokhandeln à 25 öre och är oundgängligt för hvar och en, som uppmärksam vill följa den viktiga frågans utveckling. Då motionen således ej här behöfver och icke heller för utrymmet *kan* intagas i sin helhet, inskränka vi oss till att anföra hufvudpunkterna i den föreslagna nya lagen.

Med begäran att de kapitel i giftermålsbalken, (8, 9, 10, 11 och 17), som handla om förord, gifterätt, målsmanskap, mannens rätt att sälja hustruns gods, m. m., må, *upphävas*, föreslår motionären att i stället må införas ett kapitel 8, *Om makars inbördes hjälp och rätt till hvarandras egendom*, hvars § 1 skulle få följande lydelse:

Man och hustru hjälpe hvarandra och bidrage den ena till den andras uppehälle, hvar i förhållande till sin förmåga.

I det nuvarande 15 kapitlet giftermålsbalken skulle insättas följande:

1 §. Barn njute af fader och moder föda och uppfostran till dess det sig sjelf nära kan. — — — — —

*) Om den gifta kvinnans eganderätt. Ny följd. 1. Sthlm. F. & G. Beijer. Pris 25 öre.

2 §. *Fader och moder bestämma båda öfver barnen. I skiljaktigt fall blifve mannens vilja rådande i fråga om son och hustruns i fråga om dotter.*

Slutligen tillkomma i kap. 19 de tre enkla men så oändligt innehållsrika orden: *Hustru vare myndig.*

Det är i hufvudsak allt; men det innebär också *allt*, emedan det ställer hustrun jemnbördig vid mannens sida, så i förhållande till barnen, som egendomen; emedan det gifver mannen i hustrun en fullmyndig, sjelfansvarig »hjelp» enligt äktenskapets ursprungliga idé, i st. f. en inför lagen viljelös och oansvarig underlydande, samt emedan det lemnar båda makarne laglig rätt att efter fri öfverenskommelse ordna sina ekonomiska förhållanden. En myndig qvinna kan ju efter behag behålla eller bortskänka en del, eller allt hvad hon eger till hvem hon vill, således äfven till sin make; så ock mannen. Särskildt intressanta äro de tillagda paragraferna om barnen. Hittills hafva dessa aldrig nämnts i lagen, der ej äktenskapets upplösning förutsatts. Der endast en af föräldrarna är myndig och maktberättigad, faller det af sig sjelft, att han ensam sörjer för barnen. Modern har intet att gifva och råda öfver — mer än sitt lif och sin modersmjölk, och dem har lagen icke upptagit i sina paragrafer.

Genom särskild bestämmelse föreslår motionären äfven en *enko- och enklingsrätt*, utgörande $\frac{1}{4}$ af den aflidna makens egendom, med samma undantag, som gälla för den nuvarande giftorätten, hvarjemte makarnes inbördes gåfvo- och testamentsrätt bibehålles till samma omfång, som för närvarande. Alla öfriga ändringar, motionären föreslår, äro endast följder af de här anförda.

Nu säga de rättslärd, att ingen lagförändring är så djupt ingripande på alla områden för lagstiftningen, som den af familjerätten, och att särskildt tredje mans rätt kan deraf komma att lida. Men härfpå synes med fog kunna svaras,

att när dessa svårigheter redan öfvervunnits i förhållande till det af lagen medgifna förordet, så böra inga nya uppstå därför att förordet blir lag. Saken är ju för öfrigt ej alldeles ny. I England, med ett så mycket mera inveckladt lagväsende än vårt, hafva lagstiftarne inom några månader utarbetat den nya äktenskapslag, som trädt i verksamhet med detta år, och som innefattar samma enkla bestämmelser, som den för vår riksdag föreslagna. Helt visst äro de svenska juristerna icke mindre skarpsinniga och insigtsfulla än de engelska.

Reformen föreligger för öfrigt i de flesta europeiska länder, och man skall således icke sakna föredömen. En berömd juridisk professor i Belgien har på uppdrag af justitieministern utarbetat ett förslag till ny äktenskapslag, äfven den af väsentligen lika innehåll med den svenske motionärens. Samme man, Professor Laurent vid universitetet i Gand, yttrar om den gamla lagen rörande mannens maktställning i äktenskapet, att den är »incorrigible» och att ingen annan utväg finnes än att upphäfva den. »Och», tillägger han, »när juristerna, som alltid hålla längst på bestående lag, uppgifva en sådan, då kan man vara öfvertygad att den också är ohållbar.»

Mätte hans svenske kolleger dela den berömde belgierns åsigt!

Ser man närmare på den gamla och den nya lagen finner man lätt att de äro barn af olika tidehvarf: *sjelfskrifvenhetens* och *personlighetsprincipens*. Hos oss anses det förra hafva abdikerat för det senare i och med det nya statsskickets genomförande 1865; och det är ju ock sant hvad staten beträffar. Familjen dväljes deremot alltjemt under sjelfskrifvenhetens spira. Enheten mellan de rättsprinciper, hvilka styra familjen och den, på dess grund byggda staten, är således bruten. Hvad som ännu inom familjen gäller såsom rätt och lagligt, är orätt och olagligt i förhållande till staten, ja, icke blott till staten såsom

sådan, utan ock alla dess myndiga medborgare emellan, *så vidt som de icke äro man och hustru*. För *dess* allena gäller sjelfskrifvenhetsprincipen, med påtvingadt målsmanskap å ena sidan och oansvarig underkastelse å den andra; för alla andra gäller personlighetsprincipen och dermed följande sjelfansvar och frihetsförpligtelse, aktning för egen som för andras rätt, och medvetande af det oförytterliga och okränkbara i menniskovärdet.

Hvad åsiger man än må hysa om värdet eller ovärdet af den nya tidens rättsuppfattning gent emot den gamlas, så måste man väl erkänna, att der hvarest den en gång segrat, måste den genomföras helt. Ingen kan väl försvära att den uppväxande gossen dagligen ser sin fader i hemmet handla efter grundsatser, som han i lifvets alla öfriga förhållanden skall finna stämplade såsom lagstridiga, ja, ohederliga, och hvilka han sjelf, vorden man, icke utan lagbrott kan öfva, så länge som han icke knutit äktenskapets heliga band, ty då ger lagen honom ögonblickligen rätt — att handla orätt!

Det låter otroligt, men vi veta alla att det är sant, och med skäl kunna vi fråga: Hvilken fasthet skola väl rättsbegreppen få under sådana förhållanden?

En ytterligare splittring af enheten och följdriktigheten, som väl borde råda i all lagstiftning, och som onekligen också var rådande i 1734 års lag, ligger i det ofta påpekade missförhållandet, att qvinnan, som är myndig vid 25 år, återförsättes i omyndigt tillstånd, just då, när hon bildar familj, och såsom hustru och moder åtager sig de heligaste förpligtelser och det djupaste ansvar, hvilkas rätta fyllande återverkar i väsentlig mån äfven på statens lif.

Ännu en anomali i följd af den brutna enheten i lagstiftningen är den gifta qvinnans qvarhållande under det privata enväldets tryck, medan folket föres mer och mer fram till sjelfstyrelse, och söner och döttrar tillerkännas menskliga rättigheter.

Denna tysta strid mellan familjens och samhällets rättsmedvetande, denna dagligen innötta motsägelse mellan de pligtbegrepp, som bestämma hemlifvet och de som bestämma det offentliga lifvet, kunna i längden ej undgå att medföra brytningar, farliga för folkets karaktär och för samhällets lugna utveckling. En och annan, som tagit till uppgift att aflyssna det brusande nutidslifvet dess hemligheter, tror sig redan märka, att denna söndring mellan rättsbegreppen stäcker det goda inflytande, som hustrur och mödrar kunde hafva öfver varande och vardande medborgare, och i stället främjar liknöjdhetens, karakterslöshetens och småsinthetens inträde i folkets offentliga lif. Ja, de tillskrifva till en del nämnda missförhållande det allmänt öfverklagade faktum att *personligheterna* dö ut sedan personlighetsprincipen kom till styret.

Ställer man nu dessa hotande symtom i deras samband med äktenskapet och familjen; och inser man dertill att det kommer en tid, som skall förakta och förkasta alla gamla institutioner, som visat sig ej motsvara den menckliga utvecklingens kraf, så tro vi, att man villigt skall erkänna betydelsen af en sådan reform som den ifrågavarande.

»Framtidens kungar måste fostras att blifva liberala, om de skola lefva,» har en ädel furstemoder nyligen sagt. Man kan med samma skäl säga: *äktenskapet måste i frihetsutveckling följa med sin tid, om det skall fortfara att finnas till.*

Det är således, enligt vår öfvertygelse, icke blott en rättvis och af den öfriga samhällsutvecklingen högt påkallad reform, som Friherre Stackelberg föreslagit, utan derjemte en till sitt syfte och sina verkningar *bevarande*, emedan den innebär ett korrektiv af nutida missriktningar och ett *försvar mot framtida sociala faror*.

Genom makarnes allt mer erkända lika rätt, får äktenskapet, säger Geijer, en frivillig helgd och fasthet, vida öfverstigande

den, som innebäres i den ene makens tvångsmakt. »Och äktenskapets helgd är modern för all sedlighet på jorden.» Der äktenskapet är stadt i sjunkande der sjunker hela folket. »Der det höjer och renar sig, der», säger samme man, »befäster sig genom de ljufvaste heligaste band, mensklig ordning midt under den hotande upplösningen af borgerliga förhållanden.»

Har man, likt den, som tecknar dessa rader, under en half lifstid studerat familjens och qvinnans uppgift för vår tid, ock sjelf lefvat vid sidan af en ädel make, som afsagt sig en makt som han fann oberättigad, så torde man våga försäkra, att likställighet makarne emellan, långt ifrån att upplösa tvärtom måste styrka familjebandet, i det den höjer enheten i äktenskapet från en yttre formell till en inre, moralisk. Det finnes dessutom ett Geijersord också för frigörelsens *inre* verkan, och detta ord må här blifva vårt sista:

»Det är endast det fria väsendet som kan älska och älskas.»

Esselde.

15. Frågan om gifta makars eganderätt,

sedd i samband med den om

qvinnans värnepligt för hemmet. *)

II.

Qvinnan har sig ålagd en värnepligt för hemmet, motsvarande mannens för fäderneslandet; och för fullgörandet af denna pligt måste hon dugliggöras genom uppfostran.

*) Den första delen af denna uppsats förekommer i Tidskrift för Hemmet 25 årg. häft. 2. Förf:n har tagit till utgångspunkt en skrift af skolföreståndarinnan fröken Nathalie Zahle »Om kvindens Uddannelse», andra häft., samt en artikel i Upsalatidningen Fyris n:r 13: »Något nytt i qvinnofrågan» af signaturen Robinson.

Så långt äro våra författare ense. Men om uppgiftens art och sättet att fylla den ålagda pligten hysa de absolut motsatt åsigt. Båda hafva bakom sig en opinion, som höjer deras åsikter upp öfver det individuella godtycket eller den tillfälliga meningen för dagen, och gifver striden mellan dem betydelsen af en strid mellan grundsatser. Denna dess karaktär skärpes dessutom deraf, att de motsatta åsigternas förkämpar äro alldeles ovetande om hvarandra, att deras uttalanden framkommit samtidigt inom två olika länder, och att de i viss mån framkallats af samma orsak: fruktan för en våldsamt brytning mellan nutidens och förflutna tiders rättsbegrepp.

De båda grundprinciper, hvarom kämpas, kunna uttryckas med följande satser: Å ena sidan: »*Låt oss bevara allt hvad bevaras kan af det gamla bepröfvade goda, och dermed värna hemmet mot den nya tidens anfall!*» Å den andra: »*Gif rum i tid för det bättre, som den nya tiden kräfver, på det våldsamma brytningar må förekommas!*»

I båda fallen tänker man sig äktenskap och hem, såsom den orubbliga heliga grundvalen för allt samhälle, samt qvinnan såsom deras naturliga bevarare; och det är som sagdt först i fråga om *sättet* att bevara dem, som man skiljer sig åt.

Anhängarne af det gamla inse icke, att härtill fordras någon annan den nya tidens insats än upptagandet af grunderna för det husliga arbetet bland skolans läroämnen. Den nya tidens målsmän åter påpeka det fäfänga i att söka uppehålla de gamla formerna gent emot det nya lifvets anstormande kraf, samt sätter såsom närmaste uppgift »en reform af lagstiftningen i enlighet med *verkligheten*,» samt *förberedandet* af en radikal ombildning af uppfostran och skola i den nya tidens anda »genom ett inskärpande af *grundsatser* och *realvetande*, i motsats till *blind lydnad* och *formalism*.»

Så kan man åtminstone, i stort taget, formulera grundåsigtterna inom de båda lägren, här representerade af de nämnda förf:ne. Hvad nu dem beträffar, så bör tilläggas, att fröken

Zahle, det gamlas förfäktare i förhållande till äktenskapet och hemmet, intager i fråga om uppfostran en långt framskjuten plats i riktning till den nya tidens åsigter. Men äfven här finnes en skiljepunkt, der hennes väg afviker från Robinsons, den svenske författarens. Det förefaller, enligt den skrift vi återopat, som hade de nutidsidéer, fröken Zahle upptagit i undervisning och uppfostran, afsett företrädesvis, om ej uteslutande, de qvinnor, som förblifva ogifta, hvaremot de för det stora flertal, som gifter sig, synas komma att blifva öfverflödiga eller, i likhet med hustruns andel i den gemensamma egendomen, göras latent.

De, som hylla denna åsigt, vilja således icke medgifva att det sociala ombildningsarbete, som de se föregå inom samhället, har eller får hafva minsta inflytande på hemmet, på familjen, eller på deras grundval, äktenskapet. Hemmet *kan* således enligt denna uppfattning ligga som en fridens oas midt i det rörliga, ofta stormande samhällslifvet, utan att deraf beröras eller störas, förutsatt att qvinnan rätt fyller sin värnepligt för detsamma; och det skulle vara att svika denna pligt om man der insläppte några af tidens oroliga jäsningsämnen eller praktiska nybildningar, och derigenom störde dess frid och rubbade dess heliga traditioner.

En gifven förutsättning för dessa åsigter är, att det gamla förhållandet mellan makarne, särskildt i ekonomiskt afseende, förblir orubbadt, och att således den nominelt samfälda egendomen förvaltas uteslutande af mannen, hvilken deraf lemnar till hustrun hvad han anser lämpligen böra åtgå för hushållet och familjens beklädnad. Att hustrun skulle kunna vara en *förvärfvande* medlem af hemmet, är ur denna synpunkt otänkbart. Bättre, säger också fröken Zahle öppet, nöja sig med en torftig inkomst af mannens arbete, än att vinna välstånd med hjälp af hustruns. Den »*hjälp*» mannen har att vänta af hustrun är företrädesvis om ej *uteslutande det hushliga arbetets*, och först när denna blifvit gäldad, kan hustrun vänta att blifva

sin mans förtrogna, och få del af hvad som upptager hans själ och tankar. Skulle hon åt en tredje person öfverlåta ansvaret för de husliga anordningarna, så skulle deraf söndring och disharmoni uppstå inom hemkretsen.

Den andra uppfattningen utgår från en motsatt synpunkt. Äktenskapet och hemmet kunna och få ej — *just därför* att de äro och bära förblifva samhällets innersta grundval — stå oberörda af tidströmningarne. De måste tvärtom stå i lefvande vevselverkan med tidsanden, omgestalta sina former efter dess berättigade kraf och derigenom blifva i stånd att återhålla de oberättigade eller urartade.

Dessa åsigters målsmän anse med Robinson, att vi, genom att hålla tillbaka den tidsenliga utvecklingen, visserligen kunna skona oss sjelfva från att upplefva de nya lifselementens utbrott, men att vi, genom att sålunda köpa oss en lifstidsränta af *no*, skola göra utbrottet så mycket våldsammare och mera sönderslitande för våra barn.

I viss mån ehuru mycket långsamt, har ju ock hemmet, trots de återhållande krafternas motstånd, följt tidsutvecklingen. Men vår tid tillåter ingen långsamhet. Den bildar ett af dessa skeden i den historiska utvecklingen der förflutna tider afsatt en mängd af dem oförbrukadt, brännbart stoff, hvilket endast behöfver en tändande gnista eller en frisk luftflägt för att explodera och bringa förderf öfver familj och samhälle; hvar emot detta stoff, i tid erkänt och användt, skulle visa sig vara just det material, hvarmed — om det tillåtes oss att fullfölja bilden — familj och samhälle skulle kunna göras för framtiden brandfria. Vill man nämna vid namn en del af de brännbara ämnen, som hota, så heta de *mensklig rätt* och *pligt*, frigjorda från beroendet af börs- och könsskilnad, *arbetets ära*, *arbetets fördelning*, *naturanlagens* och *karaktärsutvecklingens betydelse*, gent emot den formella bildningen, *allas likställighet inför sedelagen* m. m.

Huru kunna nu dessa idéer tillämpas på vårt ämne, husmoderns uppgift för hemmets bevarande?

Jo, genom att erkänna, att en husmor nu icke är detsamma som en husmor i den gamla tiden. »Hon stod en gång, säger Robinson, organiskt inne i den samtida verkligheten, var nyttig och mäktig blott genom hvad hon inhemtat af mor och mormor; nu ger detta henne ingen betydelse alls. Häri ligger för henne en olycka och deraf uppstår ett tomrum, som hon måste fylla med någon annan realkunskap, eller tvingas hon att utfylla den med förkonstling och flärd. Tankeutbyte och intellektuella sysselsättningar äro af stort värde, men de förslå ej såsom den enda gemensamma angelägenheten för man och hustru. De måste känna sig ömsesidigt främja hemmets bestånd och ega insigt i de naturliga lagarna därför.» Men för den ekonomiskt rättslösa och maktlösa hustrun är detta omöjligt. Hon begränsas därför och måste begränsas till den uppgift, som fröken Zahle gifver henne, den att inom gränserna af sin månadspenning ordna hushållet.

Men nu hafva dessa omsorger om hushållet, jemförda med förhållandet i äldre tider, omgestaltats ända derhän, att i vanliga fall den nutida husfruns göromål kunna liknas vid dem, som hennes biträden eller tjenare i äldsta tider hade sig ålagda. Dessutom hafva, åtminstone på landet, hustruns tillgångar numera blifvit långt mera beroende af mannens maktspråk än förr, då sed och förhållanden lemnade i hennes hand en hel del af den produktiva hushållningen, hvilken nu i följd af arbetets fördelning ingår i den stora ekonomien, som besörjes uteslutande af mannen eller hans biträden. Så trädgårdsskötseln, linberedningen och mjölkhushållningen på landet, så godsplanaden och den lifliga verksamheten i väfkammaren, eller då, såsom ännu under 1830-talet på de stora godsen, hushåll fördes äfven på utgårdarne under ledning och tillsyn af husmodern.

Vi hafva i kärt minne lifvet på ett sådant gods der husfrun hade trenne olika hushåll att öfvervaka och fyra barn att uppfostra, af hvilka två döttrar ända till 13 års ålder erhöello sin undervisning af henne. Om vi tillägga att hon derjemte medhann att anlägga en härlig park, att mätta hemluften med musik och fylla vinterqvällarne med samfäld läsning, och att hon icke desto mindre fann tid att sjelf lära ännu ett lefvande språk och tillegna sig dess förnämsta litteratur, då skall man villigt instämma i Robinsons utsaga, att husmoderns lif i förflutna tider var väl och rikligt fylldt. Jemföres en sådan husmors ställning med mångens nu för tiden, då för minsta löpande utgift, betalningen för en kanna skogsbär eller några marker fisk, mannen måste bedjas om pengar, blir motsatsen skärande. Men husfrun i gamla tider hade naturligtvis också dugliga och trogna biträden, och det tillhörde hennes uppgift att åt sig sjelf och andra uppfostra sådana helperskor.

Egde vi tillgång till någon familjekrönika från de förmögnare borgarhusen i städerna för längre tid till baka, skulle vi troligen der finna samma skilnad mellan husfruarnas verksamhet då och nu.

För att gifva en ytterligare bekräftelse på att hustru-idealet icke ursprungligen haft den passiva och ofria prägel, som nu, behöfva vi blott hänvisa läsaren till den bild af en rätt hustru, som bibeln låter konung Salomos moder framställa för sin son. Vi kunna i sanning ej finna, att qvinnofrågans förkämpar i vår tid begära för den gifta hustrun större makt och handlingsfrihet, än bibeln der tillerkänner henne såsom berömmelse. Ämnet är rikt på goda lärdomar, och vi skola en annan gång återkomma dertill. Nu konstatera vi blott, att så väl de strängt konservativas ideal som de »andligt sinnades» skulle visa sig i väsentlig mån stympadt och förkrympt, om de jemfördes med den ädla urtyp, som böckernas bok gifvit oss.

Fröken Zahle, så upplyst och frisinnad då det gäller den ogifta qvinnan, så klart inseende faran af en missriktning i utvecklingen, som kunde komma flertalet qvinnor att emot naturens ordning föredraga det ogifta ståndet, går, när det gäller att bestämma den gifta qvinnans ställning och uppgift, tillbaka, och yrkar på bibehållande af status quo, med hushållsskolan såsom den enda behöfliga reformen. Att denna skola skulle afse någon annan hushållslära än den, att låta månadspengarne åstadkomma det mesta och bästa möjliga, gifver skriften icke vid handen. Medför hustrun förmögenhet, eller har hon som ogift egt en sjelfständig inkomst, är hon pligtig att afsäga sig denna, så väl som all annan aktiv eganderrätt och äta sitt bröd ur mannens hand, utan att veta hvar han hemtat det.

Men hur går det då när faror hota hemmet; när sjukdom bryter mannens kraft, misslyckade spekulationer eller motgångar på embetsmannabanan stäcka hans verksamhet, och hustrun ingenting annat vet eller begriper, än att hushållspengarne uteblifva och att intet material finnes att tillgå, på hvilket hushållsskolans lärdomar kunna tillämpas? »Hon skall fylla sin värnepligt.» Ja väl! Och hon gör det i de flesta fall med samma trohet och samma storartade, men gagnlösa sjelfuppoffring som den, hvarmed de danske krigarne i Dybbøls skansar fylde sin; men vapenlös och afskuren från alla utvägar till försvar förmår hon intet. Hemmet, som hon skulle värna, går under, och så är lika fullt hennes uppgift förfelad.

Fröken Zahle säger qvinnouppfostrans ändamål vara att hjälpa den unga att blifva en rätt människa och sedan göra henne medveten om sin ställning som qvinna, som maka och moder. Och hon har rätt. Men hon har glömt att, för att vara en rätt människa fordras att svara för sig sjelf, att ega hvad man verkligen eger, eller hafva rätt att förvärfva och besitta hvad man förvärfvat. Fröken Zahle vägrar den gifta

qvinnan denna hennes menniskorätt och underblåser kanske just derigenom den motvilja för äktenskapet hon fruktar såsom något naturstridigt.

Låtom oss då göra ett tillägg till fröken Zahles grundsats och säga: *för att blifva en rätt hustru fordras att först vara en rätt menniska; men för att vara en rätt menniska fordras, hvad ingen dansk och ingen svensk hustru enligt lag eger: sjelfansvar och eganderätt.*

Det är detta de engelska lagstiftarne insett då de nyligen reformerat äktenskapslagen, i syfte att lemna makarne full rådighet hvar öfver sina tillgångar. Det är detta Robinson åsyftar i sina anmärkningar öfver den engelska lagreformen. Det är också detta ledamoten af andra kammaren hos oss, Friherre Oscar Stackelberg insett, då han framlagt sin motion om en dylik ändring af de svenska äktenskapslagarne. Enligt den sålunda genomförda eller föreslagna lagreformen förlorar penningen sin olyckliga betydelse både såsom lockelse till giftermål och såsom tvistefrö makarne emellan. Den blir i stället föremål för ömsesidiga öfverläggningar, så väl före som efter giftermålets ingående, om huru de befintliga tillgångarne skola fördelas och förvaltas, hvilka öfverläggningar måste medföra upplysning och undervisning för den i penningväsende okunniga. Ja, kanske komma samfälda lektioner i grunderna för en sund hushållning att stundtals aflösa det ömma kärlekspratet mellan de unga, hvem vet om ej till fromma för den verkliga kärleken.

Den nu inom äktenskapet rådande ofriheten och oansvarigheten med afseende å de ekonomiska rättsbegreppen skulle upphöra och dermed många af dessa frestelser till sjelfviskhet och förtryck å ena sidan, halvesanning och hemlighetsmakeri å den andra, hvilka ofta störa friden i hemmen. Förtroendet makarne emellan blefve en absolut nödvändighet och kunde ej som nu undanskjutas på grund af den ena makans okunnig-

het. Området för samfälda kärleksfulla och kloka omsorger blefve vidgadt; ämnena för förnuftigt tankeutbyte mångfaldigades. Mannen skulle icke anse sig dagligen behöfva besöka klubben för att få någon att tala förnuft med, hustrun icke drifvas att utfylla tomheten af sitt lif med flärd och förströelser. Och i tider af ekonomiska trångmål eller faror, skulle mannen icke frestas till oärligt förfarande »för att skona sin hustru», utan de skulle båda i tid varsko faran, samfäldt söka afböja den eller bära dess följder; och under uppjudande af hela sin rättskänsla och all sin duglighet skulle de lyckas att göra hvar man rätt och på samma gång värna hemmet för upplösning, eller hvad värre vore och nu ej sällan inträffar, skam och förnedring.

Till en sådan reform är fröken Zahles hushållsskola, *otillräcklig*, om ock alltid *nödvändig*. Husmodern bör ju nämligen förstå grunderna för de husliga bestyren, ej endast då när anlag och förhållanden mana henne att sjelf lägga hand vid dem, utan ock när hon för deras öfvervakande begagnar ett biträde, och icke anser sin *hufvudsakliga* värnepligt böra aftjenas inom hushållet.

Robinson förbigår i sitt yrkande just den sidan af saken som fröken Zahle anser såsom allena saliggörande, och gifver, så vidt man kan döma af hans ytterst sammanträngda uttalande, för liten vikt åt den konserverande principen. Han torde dessutom i sin starka känsla för samhörigheten och gemensamheten i makarnes uppgift ej vilja vara med om en så sträng uppdelning af den ömsesidiga värnepligten, som den fröken Zahle uppställt.

För vår del vilja vi upptaga bådas yrkande såsom ord i sinom tid, väl värda allt beaktande, om vi ock äro benägna att anse Robinsons, såsom det ojemförligt mest djupgående och omfattande, vara det viktigaste.

Med all kraft vilja vi söka värna åt det nutida hemmet allt det bästa af det gamla, d. v. s. allt som har lifskraft och

spänstighet nog att bära och med sig införlifva det nya. För att detta skall blifva möjligt måste vi dock förbereda den omgestaltning af förhållandena inom äktenskapet och familjen, som tidsanden och en klarare uppfattning af människovärdet kräfva, och derigenom förhindra att dessa heliga institutioner föraktas och förkastas såsom odugliga att motsvara tidens berättigade kraf.

Värnepligten för hemmet är sålunda i vår tanke icke en absolut konserverande uppgift, såsom den danska skriftställarinnan framställt den, utan en *konservativt reformerande*; och dess mål är, att föra oss framåt till allt större fullkomning, allt större frihet i sanningen, och derigenom freda oss för farorna både af stagnation och revolution.

Ett stort steg i samma syfte innebär friherre Stackelbergs motion om förändring af lagarne i gifta makars eganderätt, hvilken i dessa dagar skall utgöra föremål för riksdagens öfverläggningar.

Vi hafva i en följande artikel närmare redogjort för densamma,* och uttala här blott en varm önskan för dess framgång.

Esselde.

16. Hemlif.

Ur »Society and solitude» af *Ralph Waldo Emerson*.

Hemmet är ej blott de spädes bo, utan äfven de fullvuxnes. De tilldragelser som tima der, röra oss närmare och mer kämbart än de, hvilka äro föremål för pröfning i rådsförsamlingar och lärda samfund. Hemlifvets angelägenheter är afgjordt vår sak; de angelägenheter, som vi kalla de allmänna, kunna ömsom vara, ömsom icke vara det. Om någon önskar göra sig bekant med världens verkliga historia, med tidsålderns ande, så behöfver han ej först gå till riksdagshuset eller tingssalen. Lifvets innerste ande bör sökas i förhållanden på närmare håll. Det som göres och lides i hemmen, i lynnet, i sinnesarten, i personlighetens utveckling, detta är det som eger djupaste intresset för oss. Lifvets förhållanden äro t. o. m. lärarikare än diktens, blott man kunde få de förra uppblandade! Tror ni att något vältalighetsprof, något alster af inbillningskraften skulle hafva magt att afvända ert öra från den visa sibylla, hvilken kunde fullt ut säga er människans verkliga lefnadslopp, — kunde försona er sedliga karaktär med er naturalhistoria, tyda era missöden, förklara era sjukdomar, era skulder, ert lynne, era tankevanor, era tycken, och vid hvarje förklaring icke skilja er från, utan tvärtom inordna er i det hela? Är det ej klart, att icke i rådskammaren, eller domsalen, eller på börsen, utan *i hemmen*, skall man fråga sig för om tidens sanna skaplyne och möjligheter? Lifvets fakta der äro visserligen mera svårtydda. Det är lättare studera befolkningsförhållanden, göra öfverslag af ett lands yttnehåll, granska dess förvaltning, vitterhet och konst, än att rätt se in i människornas personligheter och boningar och läsa sig till deras karaktär och framtid ur sjelfva

deras sätt att lefva. Dock är det kring denna högre siareförmåga, vi ännu alltjemt förväntansfullt speja. I ett eller annat hänseende är det alltid dit, vi återvända. Nutidens fysionomik och frenologi äro hastverk, men hvilande på oförgångliga grundvalar. Vi angifva åtminstone genom dem vår visshet om, att det icke är människans rätta kroppsliga tillvaro, hvilken uttryckes i dessa orediga, ömkansvärda och förvridna masker (masker, dem vi sjelfva bära och se andra bära), dessa svälda eller krympta kroppar, kala hjessor, obetydliga ögon, korta andhemtningar, sköra, oberäkneliga helsotillstånd — och för tidiga dödsfall. Vi lefva som ruiner bland ruiner.

De stora fakta äro dem vi hafva oss närmast. Själén är det, som bör ställas till räkenskap för kroppens tillstånd. Era ödens historia är först och främst skrifven i ert enskilda lefverne.

Vi lemna då torgen bakom oss och träda inom det husliga lifvets râmärken, inskränkande för tillfället vår uppmärksamhet till hvardagsrummet, till bordssamtalen, till den dagliga hushållningen hos våra samtida.

En själens växande medvetenhet är — så säges det — tidehvarfvets kännetecken. Nå väl: har denna lagt till rätta, icke endast atomerna vid de yttre ringarne, men äfven atomerna kring kärnan? Lyder det enskilda hushållet en idé? Återfinner man människan sjelf — hennes jag, hennes själ, hennes åskådningssätt — i hennes ekonomi? Är denna genomskinlig, från alla sidor tillgänglig för dager? Det borde ej finnas något missledande (eller något inrättadt blott efter gängse skick och bruk) i hemmets hushållsvanor: utan människans skaplygne, hennes sätt att älska borde framträda så påtagligt i allt hennes ordnande af sina angelägenheter, att hvarje seende öga skulle liksom skåda henne om igen i hennes tillhörigheter, hennes gård och grund, i arten af hennes lyx, ja i hvarje hennes utgiftspost. En mans penningar borde ej följa rigtningen af hans grannes penningar, utan borde för honom

betyda just de ting, han villigast vore färdig att använda dem till. Jag är icke *en* sak, min utgift en annan. Min utgift är jag. Att vårt utgiftskonto och vår personlighet ej motsvara hvarandra, är samhällslefnadens stora *last*.

Vi fråga i bodarne efter priset på hvarjehanda. Men vissa saker köpa vi strax utan tvekan, om ej annat så postmärken, båt- och omnibuspoletter, verktyg för vårt arbete, böcker skrifna till ledning i vårt yrke o. d. Må en och hvar aldrig köpa annat än hvad han behöfver, aldrig öfvertalad skrifva på en lista, aldrig gifva utan att sjelf vilja det.

En läskarl, om vi nu skola börja med honom, är ett slags vitter välgörenhetsanstalt. Alla hans utgifter äro bestämda för Aristoteles, Fabricius, Erasmus, Petrarca och andra liknande. Fordra ej af honom, att han med sina besparingar skall sätta upp bod åt unge klädeshandlarne och kryddkrämare, eller hjälpa ifrigt folk till att få bråka i lagstiftningsväg, eller gå in i bolag för uppmuntrande af storslöjden eller fiskerierna. Alla dessa ting böra göras äfven de, men ej af sådane som han. Huru skulle väl någonsin en så beskaffad bok som Platons dialoger hafva letat sig väg ända till oss, i fall skolmännen ej åt dylikt helgat sina sparpennningar och haft den fantastiska vurmen, att just så borde de användas?

En annan man har en mekanikers begåfning, är en uppfinnare af väfstolar och en fartygsbyggare, en allmän välgörenhetsanstalt i skeppsbyggerivägen, och skulle aldrig hafva åstadkommit något, i fall han låtit afleda sig genom en vurm för böcker, hästar e. n. d.

En annan har sina anlag såsom landtbrukare, är en välgörenhetsanstalt för uppodlandet af jorden.

En annan är det såsom kemist.

En och samma regel duger för alla. Vi böra icke låtsa något med våra penningar, utan gifva ut med full öfvertygelse, och köpa oss *upp*, icke *ned*.

Jag räds, att våra hem — så betraktade — icke skola finnas hafva någon enhet, icke vara uttryck af vår bästa tanke; medborgarens hemlif, hans kall och hans umgängeskrets passa ej i stycke. Hans hem borde visa oss hans egen ärliga uppfattning af, hvad han trifs med, när han befinner sig i ro bland de sina och har glömt all tillgjordhet, undfallenhet och till och med viljeanstängning.

Han samlar till sitt hem de bekvämlighetsartiklar och prydnader, hvilka under årens lopp lockas honom till köp; och hans karaktär borde visa sig i valet af dem. Men hvilken idé är den förherskande i våra hem?

Först förvärfsbegärets, dernäst modets och nöjets.

Lyft af alla taken, gata efter gata, och man skall sällan träffa på ett tempel åt någon högre gudom, än klokskapen. Framstegen i det husliga lifvets anordning hafva gått ut på snygghet, luftvexling, sundhet, anständiga vanor, ändlösa medel och konstgrepp för att få bekvämt, hopförandet i hvart enda hus af allt slags brukbart ur hvarje luftstreck. Husen äro ordnade med hänsyn till förmåner, hvilkas värde är underordnad, ja lågt. De rikes hem äro läckerhetsbodas, der vi få fina saker och vin; de fattigas hem äro, till yttersta gränsen af sin förmåga, efterbildningar af de rikes. Med sådana syftemål varder det husliga lifvets anordning icke skön; hvarken man, husfru eller barn, hvarken värd eller gäst hemtar deraf glädje eller styrka — och den förslafvar qvinnorna. Ett hem egnadt åt klokskapen såsom mål är arbetsamt utan glädje; ett hem egnadt åt förströelsen och praktens såsom mål är omöjligt, utom för några få qvinnor — och deras framgång är dyrt köpt.

Vid omsorgsfull granskning af frågan, finner man henne höra till det farliga slaget. Vi tarfva hela styrkan af en idé för att lyfta denna börda. Ty växande välstånd och mångdubblandet af fordringar åsamka oss i sanning bryderi; särdeles här uppe i Norden. Den kortaste lista på våra förnödenheter

i detta hårda luftstreck förfärrar oss genom mängden af ej lätt åstadkomna ting. Och vid en blick på de mångfaldiga krafven vore man färdig säga: Ett välskött hus är en omöjlighet; ordning är ett allt för kostligt godt att kunna dväljas bland människorna. Märk, i familjer med både förmögenhet och smak, till hvilket pris den kära noggrannheten bringas till stånd! Antag, att barnen få tillsyn, lämplig dräkt och föda, vård, jemnårigt umgänge, skolundervisning och ledning hemma af föräldrarna, så lider dervid husets gästfrihet; vännerna blifva mindre omsorgsfullt bemötta, bordet mindre omhuldadt. Är det väl sörjdt för måltiderna, då synas rummen försummade. Är linneskåpet utsökt och allt annat bohag i bästa skick, så ligger gården, trädgården, omgifningen i vanhäfd. Och om alltsammans befinnes väl hållet: då hafva husfadern och husmodern gått upp i enskildheter på bekostnad af egen förädling och utveckling eller, med andra ord: *personer* hafva varit behandlade som *ting*.

Svårigheterna, som här äro att bemästra, må öppet erkännas. De äro många och stora. Ej heller afhjelpas de af något synande och lappande stycke för stycke, utan endast genom ordnandet af hushållet för ett högre syfte, än alla dem, för hvilka vanligen våra boningar byggas och inredas. Och gifves det någon allvarsammare olycka, någon som mer påkallar den bästa goda vilja för att häfvas, än denna: att kunna gå från rum till rum och ej träffa på skönhet, att hos bostadens innevånare ej se ett mål, att höra ändlöst sladder och tomt prat, att tvingas till ogillande, att vid allt man hör endast känna leda och lust att motsäga, att ej möta något som framkallar det goda hos oss och inga tecken till mottaglighet för det, som är vist.

Detta är för mycket betaldt för fin mat och för varma rum — att blifva bedragen med afseende å sympati, ro, andens odling och skönhetens innersta verklighet.

Att vår föreställning om huslig trefnad nu för tiden kräver rikedom för att förverkligas, må vara anklagelse nog mot vårt gängse sätt att lefva och borde göra vårt öra öppet för hvarje välsinnad vän af någonting bättre.

Gif mig penningar, säger husmodern, och ert hus skall icke såra er smak eller vålla er någon oro.

När man hör sådant, då förstår man, huru dessa »penningar» kunnat blifva så allsmäktiga på jorden! Och det är sannt: Kärleken till rikedom tyckes företrädesvis växa ut från roten af kärleken till det sköna. Begäret efter guld har ej till mål guldet. Det består ej i kärleken till en mängd mat, kläder och bohag. Det gäller oberoendet och medlen att kunna låta allt gå rundligt till. Vi hata de anspråkslösare utvägarne, nödfallsutvägarne; vi älska de frikostiga vanornas behag; vi fordra att åtminstone ej behöfva afknappa eller mäta noga ut åt slägt, anhöriga, ståndsbröder eller dem, hvilka bero af oss; vi åstunda att spela fursten och välgöraren gent emot våra grannar och gent emot den gästande främlingen, skalden eller skönheten, med ett ord, den man eller qvinna af värde, som stiger inom vår dörr. Och huru skulle vi kunna verkställa detta, i fall hvarje dag hölle oss bundna vid förvärfsarbeten eller ock ålade oss en oafslätlig väksamhet för att ej varda bringade till utgifter?

Gif oss rikedom, och ni skall få ett hem! Men detta är en mycket ofullständig och ingalunda ärofull lösning af uppgiften, således ingen lösning alls. »*Gif oss rikedom!*» Ni fordrar för mycket. Få hafva rikedom; men en hvar måste hafva ett hem. Menniskorna födas ej rika; och under anskaffandet af rikedom offras i allmänhet människan, och offras ofta utan att slutligen hafva nått rikedom.

I alla händelser kan ej detta vara rätta svaret. Der finnas invändningar att göra emot rikedom. Rikedom är en nödfallsutväg. Den vise metar med sig sjelf allenast, med intet

ringare agn. Hela vårt användande af rikedom tarfvar granskning och förbättring. Frikostighet består ej i att gifva penningar eller penningars värde. Detta vårt så kallade »goda» är allenast skuggan af godt. Att gifva penningar åt en lidande är blott undanflykt. Det är blott ett uppskof med den verkliga betalningen, en muta, hvarmed man köper sig tystnad, — ett creditsystem, hvori lemnas en skuldsedel, i stället för uppgörelse. Vi äro människan pligtiga högre bistånd än med mat och värme. En människa har rätt till människan. Är någon bland oss sjuk, oduglig, trängsint och motbjudande, så är det derföre, att så mycket af hans natur blifvit honom olagligen undanhållet. Han borde sökas upp i detta sitt fängelse, med näpst åt de onde andarne, med manlig uppmuntran, icke med lågtänkta ursäkter för det I icke hafven penningar eller med lågsinnade erbjudanden af penningar såsom det högsta goda, utan med ert hjertemod, er renhjärtighet och er tro. I måsten föra med er det sinnelag, som är förståndets, helsans och sjelfhjelpens. Att, i stället för dessa medel, bjuda honom penningar, är att i samma mening göra honom orätt, som om en fästman bjöde sin brud en summa penningar att dermed lösa sig från sin förbindelse.

De storsinte bero af sitt hjerta, ej af sin börs. Snille och dygd, liksom diamanter, äro bäst enkelt infattade, infattade i bly, infattade i fattigdom. Den störste man i historien var den fattigaste. Och huru var det med Greklands och Roms fältherrar och vise, med Sokrates, med Epaminondas? Aristides gjordes till allmän uppborädsman i Grekland, till förvaltare af det bidrag, hvarje stat skulle lemna till kriget mot barbarerna. »Fattig var han», säger Plutark, »när han började; än fattigare när han slutade.» Hur var det med Æmilius och Kato? Hurudant hus höll Paulus eller Johannes, — Milton eller Marvell, — Samuel Johnson, — Samuel Adams i Boston, eller Jean Paul Richter i Baireuth?

Jag tycker det vara klart, att detta rop, från samhällen och tidråldrar, »Gif oss rikedom och den rätta sammanlefnaden skall finnas till,» är grundfalskt och lemnar hela svårigheten ovidrörd. Det är bestämdt bättre i denna form: »Gif oss ert arbete, och samfundslifvet är börjadt.» Jag kan ej se, hur allvarsamt arbete, arbete för alla och för hvarje dag, skall kunna undvaras; och många tecken båda en omhvälfning i åskådningssätt och vanor med afseende å *kroppsligt* arbete, som tör komma mina forskningar i det praktiska till mötes på halfva vägen. En annan mansålder kommer antagligen att fördela kroppsarbetet i verlden mera lika på alla samhällets medlemmar och sålunda få ett ringa antal arbetstimmar att räcka för behofven samt tillika öka hvar människas styrka. Men förbättringen, här närmast afseende den enskilda hushållningen, får då ej inskränka sig derinom. Den måste rätta hela systemet af vårt sociala lif. Den måste komma med enkelhet i lefnadssätt och storhet i tänkesätt; den måste rifva upp kastskilnaden, och ställa arbetet i det husliga lifvets tjänst på annan grund. Den måste bringas i samband med ett hvarje människas iklädande af hennes kallelse, ej vald af slägtingar och vänner, utan af hennes skaplynn, på allvar, och i kärlek.

Ej heller är frågan om denna återupprättelse så hopplös, som det ser ut. Visserligen, om vi börja med att förbättra vissa enskildheter i vår närvarande samfundsordning, rätta några få lyten och låta återstoden vara i fred, skola vi snart finnas uppgifna af förtviflan. Ty våra sociala former äro mycket fjerran från sanning och jemvig. Men sättet att få yxan satt till roten af trädet är, att höja våra syften. Låtom oss fatta, — således —, att ett hem borde, i hela sin anordning vittna om, att mensklig odling är yttersta målet, för hvilket det är byggt och inredt. Det står der, under solen och månen, för ändamål jemförliga med och ej mindre ädla än deras. Det är ej till för förlustelse; det är icke för sömn.

Men tallen och eken skola gladt stiga ned från bergen och hålla upp taket öfver människor lika trofasta och behöfliga som de sjelfve, till att dana en alltid öppen tillflyktsort för goda och sanna personligheter, ett samlingsställe som lyser af ärlighet, af alltid pålitliga anleten och af ett skick, som omöjligen låter sig förryckas; ett sådant hus, hvars innebyggare veta, hvad de behöfva, hvilka icke komma och fråga *ert* hus, har *deras* borde vara ordnad. De hafva lefnadsmål; de kunna icke uppehålla sig med småsaker. Matordningen i huset är ej det, som skapar ordningen; utan kunskap, karaktär, handling kräfva så mycket lif och skänka så mycket omvexling, att matsedeln ej kommer att vara föremål för ett lika ihärdigt studium som förr. Med ombyte af syftemål har följt ombyte af hela skalan, hvarefter människor och ting pläгат mätas. Rikedom och fattigdom ses för, hvad de äro. Man börjar upptäcka, att fattige äro endast de, som känna sig fattige, och fattigdom består i att tycka sig vara fattig. De rike, såsom vi kalla dem, och bland dem de mycket rike, torde någon gång, på den rigtiga skalan pröfvade, visa sig medellose och torftige nog. De storsinte bringa oss först af allt insigt om de yttre omständigheternas ringa vikt. De kalla den högre iakttagelsen till verksamhet och göra de låga vanorna vid beqvämlighet och veklighet underdåniga. Men denna högre slags iakttagelseförmåga finner sina föremål öfverallt; blott de låga vanorna kräfva palatser och festmåltider.

Må derföre en man säga: Mitt hus står i denna landsdel, för att främja denna landsdels utveckling. Ett matställe och sofställe för resande skall det vara; men det skall vara mycket mer än detta. Jag beder dig, o förträffliga hustru, att icke bekymra dig och mig för åstadkommandet af en rik middag åt denne man eller qvinna, som stigit öfver vår tröskel, ej heller för anordnandet af ett sofrum med alltför stor kostnad. Om våra gäster framför allt önska sig dylika ting, kunna *de*

fås för en dollar i hvilken stad som helst. Men låt denne främling — om han vill — i dina blickar, i ditt sätt att tala och bete dig läsa ditt hjertelag och ditt uppsåt, din tanke och vilja, något han icke kan köpa sig för något pris, vare sig i stad eller by; och han må väl resa sina tio mil, äta en tarflig middag och sofva i en hård säng för att iakttaga allt detta. Låt, naturligtvis, duka fram lifsförnödenheter och låt ordna en hviloplats åt den resande; men låt icke gästfrihetens tyngdpunkt ligga i dessa saker. Ära öfver det hus, der sådant är enkelt ända till gränsen af stränghet, förutsatt blott, att intelligensen der är vaken och lyssnar till verldslagarne, att själen tillbeder sanning och kärlek, att heder och älskvärdhet söka sig uttryck i alla handlingar!

Det har aldrig funnits ett land i verlden, som så lätt skulle kunna förete detta slags sjelfständighet som Amerikas Förenta stater; ingenstädes har någonsin staten så tillräckligt sörjt för allmän uppfostran eller så möjliggjort för de unges ärelystnad anlagens utveckling. Fattigmans son får god undervisning. Man finner i hvarje stad, i hvarje köping, månget tarfligt hus, der fin smak och begåfning, kanske snille, trifvas samman med fattigdom och strängt arbete. Hvem har ej sett, och hvem kan utan rörelse se, under ett lågt tak, de ifrige, blomstrande gossarne, hur de, bäst de kunna, stöka undan sina sysslor för dagen, hastande till någon vrå för öfverläsning af morgondagens obevekliga lexa, och hur de likvisst veta stjåla sig tid att läsa ett kapitel till i den roman, de med nöd smugglat in bland af far och mor tillåtna ting, — i det de gjort bot därför med några sidor Plutark och Goldsmith; den varma medkänsla, med hvilken de ute på skolplanen, eller i ladan, eller i vedskjulet, elda hvarann genom lösryckta bitar vers och sång, genom en ordvändning från någon nyligen hörd talare eller genom bemödandet att återgifva dennes framställningssätt; de ungdomliga anmärkningarna på Söndagen

öfver predikan; deklamationsöfningarna i skolan samvetsgrant upprepade hemma, till systrarnas dels leda, dels beundran; de första ensliga fröjderna af vitter fåfänga, när öfversättningen eller krian äntligen är afslutad någonstädes högt uppe på vinden; det betänksamma öfvervägandet af, å ena sidan, någon annons om att Macready, Booth, Kemble eller en ryktbar vältalare väntas till orten och, å andra sidan, biljettpriset; den glada ömhet, med hvilken hvars och ens återkomst helsas, efter de mellantider af skilsmessa, som skola och yrkesförrättningar kräfva; den förtänksamhet, med hvilken de skilda, hvar på sitt håll, under sådana tider samla upp all den honung tillfällena kunna bjuda, för att dermed en dag förnöja de andras öra och inbillningskraft; och den ohämmade glädtighet, hvarmed de afbördas sig sitt lilla förråd af andliga skatter, när äntligen fridagen för dem tillsammans igen.

Hvilket är bandet, som håller dem så stadigt tillsammans? Det är jernbandet fattigdom, tvång, stränga vilkor, hvilket, afstängande dem från de sinliga förlustelser, som göra andre gossar gamla i förtid, ledt deras verksamhetsbehof in i de pålitliga och rätta flodbäddarne, och gjort af dem, till trots för dem sjelfva, tillbedjare af det stora, det sköna och det goda. Ack, dessa kortsynte unge forskare i böcker, i naturen, och i människans väsens! De vore allt för lycklige, om de kände vidden af sina förmåner! De vändas efter frigörelse från detta milda, faderliga ok; de sucka efter fina kläder, lustfärder, teaternöjen, brådmogenhetens oberoende och förströelse, som andre ega. Ve dem, om deras önskingar kunde vinna fullbordan! De englar, som bo när dem och syssla med att fläta lifvets lager för deras ungdomliga änne, äro arbete, och brist, och sanning, och ömsesidig tillit.

I många afseenden kunde man lära en uppmuntrande lex af sann huslig lefnadsordning från de senare Romarnes vanor och bruk, sådana vi känna dem genom Plinius den yngres

brief. Jag kan ej heller motstå frestelsen att erinra om Lord Falklands ädla hemlif i Clarendon, eftersökt såsom ett slags högskola der man andadas en renare luft.

Jag vördar den man, hvars ärelystnad är, icke att vinna lagrar vid statsrodret eller i hären, icke att vara känd som lagkarl eller naturforskare, icke att vara en skald eller en inflytelserik man, men att vara en mästare i konsten *att lefva väl*, att duga till de stora yrkena att vara *husbonde* eller *tjenare*, *make*, *fader* och *vän*. Men detta kräfver lika stor förmåga, lika stor, om icke större, — och orsaken till misslyckande är den samma. Jag anser felet i våra hemvanor vara, att de ej akta människan helig. Felet i statsstyrelsen, felet i uppfostringsväsendet, felet i religionen är ett och samma som felet i det husliga lifvet.

I de gamla sagorna pläga vi läsa om en klädnad hemtad från feernas land till en gåfva för den skäraste och renaste vid prins Arthurs hof. Den skulle vara dens pris, åt hvilken den passade. En hvar äflades att profva, men den ville ej passa någon. På en var den många gånger för vid, på den nästa sopade den utefter hela golfvet, och på den tredje krympte den ihop till ett skärp. De sade, naturligtvis, att den lede fienden var, i klädningen; ty i sjelfva verket var sanningen der och bragte till åskådning den fulhet, en hvar helst sökt dölja. Alla ryggade med fasa från drägten. Endast den oskuldsfulla Genelas kunde bära den.

På samma sätt är hvar man inom sig försedd med måttet på en människa, ett mått som han försöker på alla, han råkar. Tyvärr är det icke en bland flere tusen, som i höjd och delarnes inbördes jemvigt svarar mot mönsterbilden. Icke gör mätaren det sjelf, icke gör folket på gatan det, icke ens de få utvalde, dem han beundrar, eller slägtets hjeltar, göra det. När han granskar dem noga, upptäcker han, att de satt sitt mål för lågt, att de voro för snart tillfredsställda. Han

bevittnar snabbheten, hvarmed lifvet når sin höjdpunkt, och den ytterliga ödmjukheten i förväntningar hos flertalet af menniskor. En hvar mogen menniska möter någon lefnads-händelse eller umgängeskrets, eller verksamhet, som blifver vändpunkten i lifvet och den egentliga tilldragelsen i vederbörandes historia. Hos qvinnan är det kärlek och giftermål (hvilket är mera rimligt). Och likväl är det ömkansvärdt, att hänföra och sammanpassa alla inflytelser och verkningar i ett helt lifs förlopp till ett så ungdomligt, och vanligen så tanklöst skede, som tiden för frieriet och bröllopet. Hos män är det uppfostringsort, val af yrke, bosättning i en stad, eller en flyttning åt östern eller åt vestern, eller något annat förstoradt lappri, som utgör det förherskande momentet; och alla efterföljande år och sträfvanden härleda sin vigt blott från sina förhållanden till detta enda. Deraf kommer sig, att vi under samtal snart få fatt i en menniskas kapphäst och, bekanta med hennes två eller tre hufvudsakliga rön, ana i förväg, hvad hon skall tänka om hvarje nytt ämne som vidröres. Detta är knappast mindre märkbart hos, hvad man kallar bildade män, än hos de obildade. Jag har sett i andligt afseende rikt rustade män, som vid möten med akademiskamrater — en tio, tjugu år sedan de lemnat lärosalarne — återkomma, skenbarligen samme pojkar som gingo ut derifrån. Samma skämt roade, samma strån kittlade; den mandom och de värdigheter, de buro med sig vid sin återkomst, tycktes vara allenast masker, för högtidlighetens skull: derinunder voro de fortfarande gossar. Vi komma aldrig till att vara verldsborgare, utan äro allt jemt småstadsbor, de der mena, att allting i deras obetydliga ort är litet för mer än samma sak någonstädes annars. Hos hvarje enskild är den antydda omständigheten något olika, men hos en hvar är den tagen till bränsle för vidmagthållandet af en ständigt pyrande sjelfviskhet. För en, var det framför allting viktiga att han gick till

sjös; för en annan, de svårigheter han hade att bekämpa för att komma till universitetet; för en tredje hans resa till vestern, eller hans resa till Canton; för en fjerde, att han skilde sig från qväkareförsamlingen; för en femte hans förändrade matordning och kroppsrörelse; för en sjette, att han sluppit ut ur föreningarna för slafveriets upphäfvande; och för en sjunde, att han kommit in i dem. Det är ett lif af lek- och småsaker. Vi äro för lätt tjusade.

Jag anser, att denna klena behållning afspeglar sig i vårt skick. De väsenden, vi skåda i hvarandra, gifva oss icke människans bild och liknelse. De män, vi skåda, piskas fram genom verlden; de se alla ut som ök ridna af något slags osynlige ryttare. Huru sällan äro vi vittnen till ro! Vi hafva ännu aldrig sett en man. Vi veta ingenting om det majestätiska beteende, som tillhör honom och som på samma gång lugnar och hänrycker iakttagaren. Der finnas inga gudomliga människor ibland oss; och mängden brådskar ej med att varda gudomlig. Och likväl hålla vi fast, under hela vår lefnadstid, en tro på ett bättre lif, bättre människor, i rena och ädla förhållanden; oaktadt vår genomgående brist på erfarenhet af ett sannt samhälle. Sannerligen, det var icke naturens mening, att med denna omätliga utgift af medel och kraft frambringa ett så ringa och ömkligt utbyte. Hjertats åtrå efter det goda och sanna lär oss något bättre, — ja, människorna sjelfva innebära antydning om ett bättre lif.

Hvar individuel natur har sin egen skönhet. Man öfverraskas i hvarje sällskapskrets, vid bvarje huslig härd, af naturens rikedom på tillgångar, när man hör så många nya toner, alla melodiska, ser hos hvarje person ursprungliga själsrörelser, en hvar yppande sitt särskilda behag, och afspeglade sig i nya ansigtsuttryck. Man märker, att naturen har åt en hvar lagt grunden till en gudomlig byggnad, om själen vill bygga derpå. Det gifves ej ett anlete, ej en skapnad, som man ej

kan i inbillningen samordna med en stor intellektuel kraft eller med ett ädelt sinnelag. I vår erfarenhet tillhör skönheten visserligen icke, så som den borde, mannens och kvinnans begåfning lika allmänt som de fem sinnena. Skönhet är, till och med hos den vackra, tillfällig, eller är, såsom någon sagt, på sin högsta punkt och fullkomlig blott under ett enda ögonblick, före hvilket hon är omogen och efter hvilket hon är i aftagande. Men skönhet är aldrig alldeles borta från vår syn. Hvarje anlete, hvarje människokropp antyder, så att säga, sitt eget rätta och sunda tillstånd. Våra vänner äro icke sitt eget bästa uttryck. Men låt de hjertan, dem de rört, vittna om, hvilken magt som ligger gömd i dragen af dessa stofthyddor, som uppstå och försvinna! Formens hemliga magt öfver inbillningskraften och böjelserna öfverstiger all vår filosofi. Första människoblick, vi möta, må väl förvissa oss om, att stoftet är hölje för högre krafter än sina egna och att inga lagar för linier eller ytor kunna någonsin göra räkenskap för formens outtömliga uttrycksfullhet. Vi se hufvuden, som vända sig kring ryggradens fäste, — ingenting mer; och hufvuden, som tyckas vända sig kring ett fäste så djupt grundadt som verldsaxeln, — så stilla och trygg och storartad är deras rörelse. Vi se på vår umgängesväns läppar, om de store mästarne i tanke och skaldskap äro förtroliga med eller främmande för hans själ. När vi råka honom, efter många års skilsmessa, kunna vi läsa på hans panna, i fall han är der vi lemnade honom, eller om han tagit stora steg åt något nytt håll.

Medan sålunda naturen och de glimtar vi uppfånga af människan i hennes allmänlighet peka hän mot ett sant och högt lif — ett hemlif motsvarande denna verdens skönhet och storhet —, så lära vi i all synnerhet samma lexan genom dessa bästa förbindelser *med enskilda*, dem hjertat i människans bröst manar henne att ingå. Lyckligt skall det hem vara, i

hvilket ifrågavarande förbindelser vuxit fram ur karaktär, och ur karaktärer af det högsta, icke af något lägre slag; det hem, i hvilket karaktär och icke oreda, eller en blandning af skäl för hvilka man ej skulle kunna stå till svars, har stiftat äkten skapet. Då varder äktenskapet en förening som tryggar för hvardera af sina två medlemmar sällheten och hedern att vara den andres lugne, uthållige, sjelfskrifne välgörare. Ja, det fyllestgörande svaret gent emot skeptikern, som ifrågasätter människans duglighet att förädla och förädlas, ligger redan i denna lust och förmåga att pläga glädtigt och upplyftande umgänge med enskilda, som är kännetecknande för alla vettige mäns tro och lefverne.

Hemlifvets prydnad är dess umgängesvänner. Det gifves ingen större tilldragelse i lifvet, än uppträdandet af nya anleten kring vår härd, utom sjelfva den persons utveckling, som lockat dem dit. Det är ett skönt tillägg, Landor gör till sin begreppsbestämning af en stor man: »Det är han, som kan kalla samman det bäst valda sällskap, när honom lyster». Man har äfven qvar en vers af den gamle greken Menander, som lyder i öfversättning:

»Ej perlandet af drufvomust
Och mängden utaf rätter ej —
Änskönt att sådan lifvets lust
Må vara ljuf att njuta — nej,
Hvad som ger värde åt ett gästfritt bord
Är vännens närhet, vännens blick och ord.»

Detta är den lycka, som, der den är rätt känd, lemnar all annan förnjöelse långt tillbaka samt visar politiska, pekuniära och konfessionella olikheter vara af en försvinnande betydelse. Ty vi tänka oss — icke sannt? — att, när de enskilda människorna komma att mötas så, som de borde, som riken mötas, ett hvart af dem en välgörare, en hel stjernfallsvärm af handling, tanke och förmögenheter, — då är naturens stora fest

inne, den alla ting förebildat; och må hända är kärlek högsta förebilden till vänskap, liksom alla andra ting synas oss förebilder till kärlek. I hvarje människas utveckling får det i början svärmiskt ungdomliga förhållandet till utmärkta människor efter hand allvarligare betydelse. Den har lärt lifvets lexa, som väl kan vänskapens sedelära.

* * *

Utöfver de första ändamålen, förbindelserna mellan familjemedlemmarne och med husets umgängesvänner, borde äfven våra hem vara plantskolor för kärleken till de sköna konsterna, och — öfver hufvud — för känslan af vördnad gent emot alt sådant, som är värdt vördnad.

Hvad helst som gör någon deras medlem förtrolig med skönare lifsföreteelser, som uppfostrar hans öga eller öra eller hand, som förädlar och vidgar hans föreställningar, må lämpligen hafva sin plats *i hemmen*. Och likväl bör man inte tänka sig det, som skulle sjelfva egandet af vackra föremål vara outhärligt i och för njutandet af dem, eller att man måste söka få sin bostad förvandlad i ett museum. Låt hellre grekernas ädla vanå inympas på vårt samhälle. Låt omsorgsfullt sammanföra i förevisningssalar de bildande konsternas storverk, en hyllningsgård från hela folket och ett uttryck för dess smak; och håll sedan alltsammans öppet, som solljuset, för alla! För öfrigt — låtom oss ihågkomma det — äro vi konstnärer sjelfva, medtäflare en hvar med Phidias och Raphael i frambringandet af det som är behagfullt och stort. Källan till skönhet är hjertat, och hvarje ädel tanke förskönar väggarne i din kammar. Hvarföre skulle vi hafva taflor och vaser, kaméer och arkitektur att tacka för den tilldragande magt, vårt umgänge eger för våra vänner? Hvarför göra oss till ett slags vaktmästare, ett bihang till vårt smyckade hus och våra konstsamlingar? I fall vi genom kärlek och ädelmod upptaga i

oss sjelfva den skönhet vi beundra, så skola vi skänka i på nytt deraf åt alla kring oss. Den man, den qvinna tarfvar ej skönhetsmedlen målad duk och huggen marmor, hos hvilken hvarje handling är ett ämne för bildhuggaren och för hvars öga gudar och nymfer aldrig tyckas föråldrade. En sådan eger, i sig sjelf, värdighetens hela instinkt.

Meningen är ej att lågt uppskatta den fina bildning som stoder och taflor kunna gifva. Men jag tror, att en dag skall hvarje stads allmänna konstsamling komma att lätta det enskilda hemmet från bördan att innehafva sådant och att förevisa det. Jag reser till Rom, och ser der på en vägg i Vatikanen Förklaringen, målad af Raphael och ansedd som den yppersta tafla i verlden, eller i sextinska kapellet de stora sibyllorna och profeterna af Michel Angelo, hvilka nu hvarje dag i tre hundra år tändt inbillningsgåfvan och hänfört andakten hos stora skaror menniskor ur alla folkslag. Jag önskar föra hem till mina barn och mina vänner efterbildningar af dessa beundransvärda former, sådana som jag kan förskaffa mig hos konsthandlarne. Men jag sätter intet värde på omaket att sjelf, ega dem. Jag önskar, att det i den stad, der jag har mitt hem, skall finnas ett bibliotek med ett museum, som är stadens tillhörighet, der jag kan aflemna de utsökta skatterna; der jag och mina barn tid efter annan kunna få beskåda dem, och der de hafva sitt lämpliga rum vid sidan af hundratals liknande gåfvor från andra medborgare, som fört tillsammans dit just sådana föremål, dem de aktat snarare som offentlig än enskild egendom. En sådan samling, stadens gemensamma tillhörighet, skulle höja hela det lilla samfundet; vi komme att mer älska och högakta våra grannar. Och påtagligen vore det lätt nog för hvarje stad att fylla denna verkliga medborgarepligt. En hvar bland oss skulle med nöje lemna sitt bidrag; med större nöje, i den mån stiftelsen växt ut till någon betydenhet.

Sannerligen, ej oensartadt med ofvan nämnda hyllning åt skönheten, utan i följdriktigt sammanhang dermed, skall *det enskilda hemmet* komma att vördas som en *helgedom*. En råare tidsålders språk upphöjde till allmän lag den satsen, att hvarje mans hus är hans *borg*. Sanningens utvecklingsgång skall göra hvarje hem till »ett heligt rum». Skall icke en dag människan öppna sina ögon och se, huru kär hon är för naturens själ, — huru nära denne är henne? Skall hon ej komma att se — rätt igenom allt det hon, origtigt, benämner slump —, att lag är förherskande från evighet till evighet; att hennes enskilda tillvaro är en del deraf; att lagbundenhetens hem är i hennes eget förorenade hjerta; att hennes hushållning, hennes arbete, hennes motgång eller framgång, hennes helsotillstånd och seder, alt är ett utförligt och noggrant häfdande i smått af den eviga försynens ande? Så snart hon blifvit lagen varse, upphör hon att vara ofri. När hon får syn på honom, lyftes hvarje tanke och handling — och varder religionsutöfning. Är meningen med Söndagens helighållande, att den öfriga veckan är ohelig? Innebär kyrkans helgd hemmets vanhelgd? Låtom oss läsa igenom besvärjelsen baklänges och häfva trolldomen. Ställ människan på egna fötter. Låt religionen upphöra att vara tillfällig — och tankens pulsslåg, som hinna gränserna för verldsaltet, låt dem utgå ur *det enskilda hemmets sköte!*

Detta är den hugsvalelse, dessa de mål, för hvilka hushållet är vordet instiftadt och bopålarne nedslagna. Sökas dessa syften, och varda de i någon verksam mån upprådade, — kan väl då staten, kunna handel och vandel, kunna ett särskildt lands och luftstreckes inflytanden, kan de mångas arbete för den enskilde gifva något bättre utbyte, eller ens något hälften så godt? Utan dessa syften är samhällslifvet vanmäktigt och staten ett intrång. Jag tror, att det hjeltomod, som i nuvarande tid skulle göra en liknande verkan med

Epaminondas' och Phokions, måste vara hjeltehugen hos en *hemmens* eröfrare. Han, som med mod och älskvärdhet skall veta kufva vanans och modernas Gorgona och visa människorna, huru man kan föra ett rent, vackert och kraftfullt lif midt i våra af lumpna ämnen hopkomna städer och köpingar, han, som skall lära mig, huru jag skall äta min mat och taga min hvila och röra mig bland människor, utan efterföljande blygsel, — han skall återupprätta människolifvet till härlighet och skall göra sitt namn dyrbart för all historia.

17. Trotjenarinnan.

Finnes trohet mera ren och skär
 Än den allting ger, men ej begär
 Något för sig sjelf? — Vi så den finna
 Stundom hos en ringa tjenarinna.

Dagens möda utan knot hon bär,
 Men, när hvilans timma slagen är,
 Vid en sjuksäng skall man ofta finna
 Natten lång den trogna tjenarinna.

Visst hon stundom smått despotisk är,
 Kanske också knarrig, butter, tvär —
 Men fullkomlighet är svår att finna
 Äfven hos en trogen tjenarinna.

Gerna delar hon sitt herrskaps fröjd,
 Får hon litet med, så är hon nöjd.
 Kommer ofärd, skall man knappast finna
 Bättre vän än trogen tjenarinna.

Liten pilt på armen slumrar sött,
 Se'n hon sjungit, vaggat, gått sig trött.
 Då han vaknar, skall han säkert finna
 Lika blid sin hulda värdarinna.

När han jollrar, skrattar — hur hon gläds!
 När han stapplar, skriker — hur hon räds!
 Minsta framsteg skall beundran vinna
 Af hans kärleksfulla värdarinna.

För att saknaden må blifva kort,
Sedan mor och syskon ha gått bort,
Att den lille roa skall du finna
Tusen medel, trogna vårdarinna.

Hennes väsen fast vid honom gror,
Men den lille växer upp, blir »stor» —
Kanske skall en gång du glömd dig finna
Stackars gamla, trogna tjenarinna!

Trohet i det lilla höfs en gärd,
Må vi hjälpa den, som hjälp är värd,
Att du lifvet ej för tungt må finna
Vid dess afton, trogna tjenarinna!

St—

18. Litteraturofversigt.

En liten bok, utgifven af språkforskaren och lektorn vid Kongl. Seminarium D:r A. Linder, och innehållande »regler och råd angående svenska språkets behandling i tal och skrift», förorda vi icke blott, såsom den bästa utan som den enda praktiska ledning vi ega för behandlingen af vårt språk i det nya skede, hvori det inträdt under de senaste 15 åren. Enkel, kort, lättfattlig och praktiskt uppställd anbefaller den sig till hvar och en, som vill vinna fasthet och konsekvens i modersmålets användning.

Tidskrift för kristlig tro och bildning, utg. af Prof. Scheele och Teol. D:r Ullman, har framträdt i sina första häften med en på det kyrkliga området öfverraskande frisinhet, stor humanitet i förhållande till motståndare, samt klar och lättfattlig framställning af de valda ämnena, äfven då när dessa kunnat fresta att använda en mera invecklad lärdomsapparat. Särskildt påpeka vi en i vårt tycke förträfflig, helt kort uppsats om *Bibeln och urhistorien* af Jonas Dahl, samt en längre afhandling: *kristendom och bildning* af Red:n. En börjad afhandling af Professor C. Norrby, om den apologetiska litteraturen i vårt land samt

Professor Qvennerstedts vederläggning af Häckels teorier, skola säkert tillvinna sig stor uppmärksamhet. För vår del helsa vi den nya tidskriften såsom ett godt tidens tecken, icke minst därför, att den har mod att ställa frågor under debatt, som man eljest helst plägar tuga ihjäl.

Ny Svensk Tidsskrift, numera utgifven af Docenten Geijer i Lund, har i sina senaste 2:ne häften varit synnerligt rikhaltig och mångsidig. Signaturen Robinsons Emerson och fru Edgrens lilla skizz »Barnet» äro perlor hvar i sitt slag.

Till sist anbefalla vi en samling italienska »studier efter naturen» af *Augusta Braunerhjelm*, såsom i mer än ett afseende framstående. De båda styckena *Nella*, och *Segern*, djupt anlagda och präktigt utförda, äro i vårt tycke, de bästa. Ett par andra äro målade i öfverdådigt rik och glödande färgton, säkert troget efter naturen, ehuru naturen icke är ren. Ett par italienska byhistorier äro lifligt och åskådligt berättade; det hela är i språkligt hänseende utmärkt framför de flesta alster af vår nutida skönlitteratur.

19. Småprat om musik.

Pianokompositioner.

Pianisten *Th. Ritter*, som för några år tillbaka gästade vår hufvudstad, är nu en ansedd pianolärare i Paris och tillika lycklig kompositör. Hans *Présentation à la cour* är en af de äkta perlorna inom den moderna franska pianolitteraturen. Stycket håller sig strängt inom den klassiska stilen, närmast erinrande om Händels storartade tondikter. Det kräfver således ett bredt och storslaget föredrag, samt egnar sig bäst för de pianister, som älska Bach och Beethoven, m. fl.

För vänner af fyrhändigt spel anbefalla vi i första rummet *Jacopo Foronis* ouverture, C moll, tillegnad Kongl. svenska hofkapellet Abr. Hirsch. (pris 2,50). Det är en tondikt af sällsynt skönhet, börjande med en ståtlig intrada och derpå, med fina hviskande fiolfigurer, som likna vindens

sus i sommarnatten, öfvergående till ett tema af äkta italiensk färgklang. Alltför svår för äfven skickliga prima-vista-spelare, lönar det sköna stycket väl mödan af en noggrann inöfning och skänker då riklig ersättning.

Bal Costumé af *Anton Rubinstein*, komponerade för fyra händer, (pris: Kompl. 25 kronor. № 1—20 á 1—5 kr.) äro kompositioner som göra den store tondiktaren all heder. Hvar och en för sig en liten perla af rytmisk och melodisk skönhet, äro de tillika karakteristiska för de olika tidsåldrar de skildra. Dessa stycken äro egnade att höja och förädla smaken hos hvar och en som gör sig mödan att allvarligt studera dem.

Såsom en framstående representant af den modernaste ryska pianolitteraturen i en lättare genre än den Rubinsteinska kan nämnas *Moszkowski*, hvars dels två-, dels fyrahändiga kompositioner kunna med allt skäl förordas.

Äfven *Nicolai v. Wilm*, och särskildt hans *18 Russische Volkslieder*, (op. 15, hft. 1—6 á 2,40) kunna anbefallas så som originella och lättspelta. N:o 13 *Spinnerin* och n:o 15 *Tanzlied* göra sig isynnerhet karakteristiska.

För elever på mellanstadiet anbefallas *Perles Musicales*: *Samlung kleiner klavierstücke* (Breitkopf & Härtel, Leipzig; pris (hft 1—3 á 3 kr). Såsom öfvande för föredraget, behagliga och icke svårspelta.

Antagligen äro *Ludvig Normans* tvänne häften *Resebilder* för fyra händer (Huss och Beer, Stockholm; pris hft. 1. 2 kr. hft. 2. 2,50) välbekanta för musikälskande hem. I annat fall kunna de på det varmaste förordas.

Valse noble af *Blumenthal* (Elkan och Schildknecht, Sthlm, pris 1 kr.) är originel och ej alltför svår; kräfver dock smak och en viss fingerfärdighet, samt ett lifligt föredrag.

Instruktiv samling af klassiska och moderna kompositioner för piano i fyra progressiva grader ordnad, samt med fingersättning och upplysande noter försedd af *Ferd. Bengzon*. Utgifvandet af denna samling är ett ganska förtjenstfullt företag, egnadt att blifva till god hjälp för unga oerfarna lärare och lärarinnor, hvilka ofta, synnerligast i 1:sta graden, göra lärospån, som vittna om bristande ledning. Samlingen har sitt största värde genom de förträffligt upplysande noterna

rörande taktens, föredragets och fraseringens betydelse. Steg för steg utvecklande sig, omfattar samlingen i de högre graderna alster af den yppersta pianolitteraturen, egnade att höja och förädla smaken och föra dilettanten ut ur det vanliga slentrianmessiga pianospelets trampade gångar. Exempelvis må nämnas i 3:dje graden Haydns Menuetto, i 4:de graden, Mendelsohns preludium, Hændels gigue, m. m. På samma gång man gläder sig åt detta goda urval, beklagar man att utgifvaren i andra fall skattat alltför mycket åt den banala smaken. Så t. ex. genom intagande af sådana värdelösa stycken som Galop Caprice af Lebert, samt Necken af Handrock.

Detta, att läraren så väl som konstnären tvingas att mot bättre vetande vika för krafven af en slapp eller förskämd smak, är ett af tidens dåliga tecken, som spåras på snart sagdt alla områden. För att nu hålla oss endast inom pianomusiken, så frågar man sig med häpnad, hvarför våra unga musikkvänner — då så mycket godt finnes att spela — företrädesvis älska att återgifva den betydelselösa, ja rent af den usla pianolitteraturens alster?

En sakkunnig har besvarat denna fråga med att hänvisa på det faktum, att våra sekundteatrar utkasta i musikverlden sådana dåliga alster som Niniche, Fatinitza, Boccacio, »en värdig positiv- och kaffé-musik, hvilken dock af Hrr arrangörer och musikkförläggare girigt upptages, för att, den uppväxande musikaliska ungdomen till skada, spridas i hemmen.»

Att tillåta denna slippriga och lättfärdiga musik oskära de ungas sinnen och göra dem oemottagliga för verk af högre och ädlare art, är ett förfarande lika lättsinnigt och farligt, som ville man sätta Zolas romaner i den uppväxande ungdomens hand. Vi sluta med att till föräldrar och lärare så väl som till den mera sjelfständiga ungdomen uttala en kraftig varning för *det musikaliska gifvet*, det må bjudas under hvilka förledande former som helst.